

ZROZUMIEĆ
POLITYKĘ
UNII EUROPEJSKIEJ

Działania w dziedzinie klimatu

Jak dbać
o klimat
i środowisko

Gospodarka niskoemisyjna stymuluje
wzrost gospodarczy i umożliwia
tworzenie nowych miejsc pracy

ZROZUMIEĆ POLITYKĘ UNII EUROPEJSKIEJ

Ta publikacja jest częścią serii wydawniczej poświęconej działaniom, jakie podejmuje Unia w różnych obszarach, powodów ich podejmowania i osiąganym wynikom.

Publikacje z tej serii można pobrać ze strony:

http://europa.eu/pol/index_pl.htm

Jak działa Unia Europejska
„Europa 2020” – europejska strategia na rzecz wzrostu
Założyciele Unii Europejskiej

Agenda cyfrowa
Badania i innowacje
Bezpieczeństwo żywności
Budżet
Cła
Działania w dziedzinie klimatu ✕
Energia
Granice i bezpieczeństwo
Handel
Konkurencja
Konsumenci
Kształcenie, szkolenie, młodzież i sport
Kultura i sektor audiowizualny
Migracja i azyl
Opodatkowanie
Polityka regionalna
Pomoc humanitarna i ochrona ludności
Przedsiębiorstwa
Rolnictwo
Rozszerzenie
Rozwój i współpraca
Rybołówstwo i gospodarka morska
Rynek wewnętrzny
Sprawiedliwość, obywatelstwo, prawa podstawowe
Sprawy zagraniczne i polityka bezpieczeństwa
Środowisko
Transport
Unia gospodarcza i walutowa oraz euro
Zatrudnienie i sprawy społeczne
Zdrowie publiczne
Zwalczanie nadużyć finansowych

SPIS TREŚCI

Dlaczego potrzebujemy unijnej polityki klimatycznej	3
Kontekst	7
Jakie działania obejmuje europejska polityka klimatyczna. . .	11
Perspektywy	15
Więcej informacji	16

Zrozumieć politykę Unii Europejskiej – Działania w dziedzinie klimatu

Komisja Europejska
Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji Społecznej
Publikacje
1049 Bruksela
BELGIA

Tekst ukończono w lipcu 2013 r.

Zdjęcie na okładce i str. 2: ©iStockphoto/Leonid Spektor

16 str. — 21 × 29,7 cm
ISBN: 978-92-79-24722-4
doi:10.2775/85155

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2014

© Unia Europejska, 2014
Zezwala się na powielanie niniejszej publikacji.
Wykorzystywanie lub powielanie pojedynczych zdjęć
wymaga bezpośredniej zgody posiadaczy praw autorskich.

Dlaczego potrzebujemy unijnej polityki klimatycznej

Klimat na Ziemi ulega ciągłym zmianom. Średnia temperatura na świecie jest coraz wyższa, ponieważ w wyniku działalności człowieka rośnie poziom emisji gazów cieplarnianych. Gazy te przepuszczają do atmosfery ziemskiej promieniowanie słoneczne, ale nie wypuszczają z niej promieniowania ciepłego.

Wzrost temperatury powoduje na całym świecie różne zjawiska o niespotykanej dotychczas skali. Topnieją lodowce i podnosi się poziom wody w morzach i oceanach. Powodzie i susze nie oszczędzają dziś regionów, które w przeszłości nie doświadczały tak ekstremalnych warunków pogodowych. Te anomalie mają coraz większy wpływ na gospodarkę, środowisko oraz zdrowie i życie codzienne ludzi.

Gazy cieplarniane

Swoją nazwę zawdzięczają temu, że na podobnej zasadzie jak szklarnie, które zatrzymują ciepło w swoim wnętrzu, powodują one zatrzymanie ciepła pochodzącego z promieniowania słonecznego. Stężenie w atmosferze najważniejszego gazu cieplarnianego, jakim jest dwutlenek węgla (CO_2), jest aktualnie najwyższe od co najmniej 800 tys. lat.

Światowy traktat, znany pod nazwą protokołu z Kioto, nakłada na kraje

rozwinęte obowiązek zmniejszenia emisji siedmiu gazów cieplarnianych. Są to:

- *dwutlenek węgla (CO_2): pochodzący ze spalania paliw kopalnych, drewna lub wszelkich produktów wykonanych z węgla, pochłaniany przez rośliny i drzewa,*
- *metan (CH_4): powstający w przyrodzie lub w wyniku działalności człowieka, między innymi w procesie produkcji paliw kopalnych, w hodowli zwierząt, w wyniku uprawy ryżu i gospodarki odpadami,*
- *podtlenek azotu (N_2O): źródłem jego emisji są nawozy, spalanie paliw kopalnych oraz produkcja przemysłowa chemikaliów z wykorzystaniem azotu,*
- *cztery rodzaje gazów fluorowanych, opracowanych do celów przemysłowych: fluorowęglowodory (HFC), perfluorowęglowodory (PFC), heksafluorek siarki (SF_6) i trójfluorek azotu (NF_3).*

Globalne ocieplenie powoduje topnienie polarnych czap lodowych, podnoszenie się poziomu morza i zmniejszenie kry lodowej.

Niektóre skutki zmian klimatu

- *Podnoszenie się poziomu mórz stanowi zagrożenie dla położonych nisko nad poziomem morza krajów wyspiarskich i mieszkańców wybrzeży.*
- *Ekstremalne zjawiska pogodowe narażają na straty produkcję żywności, szczególnie w najbiedniejszych krajach rozwijających się.*
- *Fale upałów w ostatnim dziesięcioleciu spowodowały w Europie dziesiątki tysięcy przedwczesnych zgonów.*
- *Brak wody i żywności może być zarzewiem konfliktów regionalnych, doprowadzić do klęski głodu, a w konsekwencji przyczynić się do wzrostu liczby uchodźców.*
- *Stosunkowo niewielki wzrost średniej temperatury na świecie zwiększa ryzyko wyginięcia około 20–30 proc. gatunków roślin i zwierząt.*
- *Jeżeli Unia Europejska nie dostosuje się do zmian klimatu, do 2020 r. może ją to kosztować co najmniej 100 mld euro.*

Za pośrednictwem mediów docierają do nas relacje o wydarzeniach wywołanych zmianami klimatu, do których dochodzi na całym świecie. Mniej jednak wiemy o wpływie zmian klimatu na usługi oraz podstawową infrastrukturę i opiekę zdrowotną, jak również o konfliktach politycznych i napięciach związanych z bezpieczeństwem, kiedy dochodzi do rywalizacji o zasoby naturalne, takie jak woda. Globalne ocieplenie to nie tylko topniejące lodowce i zagrożenie dla niedźwiedzi polarnych. To zjawisko, którego skutki odczuwamy teraz i które oddziaływać będzie na przyszłe pokolenia.

Znaczenie nauki

Zmiany klimatu mogą budzić duże emocje. Niektórzy twierdzą, że nie mamy do czynienia z globalnym ociepleniem i nie trzeba wpływać na politykę ani zachowania ludzi, aby ograniczyć emisje gazów cieplarnianych. Ta teza nie uwzględnia wniosków ogromnej większości naukowców z całego świata zajmujących się klimatem: 97 proc. z nich jest zdania, że zmiany klimatu są faktem, a ich przyczyną jest działalność człowieka powodująca emisje gazów cieplarnianych, taka jak spalanie paliw kopalnych (węgla, ropy i gazu) oraz wycinanie lasów. Wniosek ten znajduje odzwierciedlenie w uznawanych na świecie naukowych ocenach Międzrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu, w którego skład wchodzi największy światowi specjaliści w dziedzinie nauki o atmosferze.

Międzrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu

Zespół ten został powołany do życia w 1988 r. przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska i Światową Organizację Meteorologiczną. Jest on najważniejszym organem międzynarodowym zajmującym się oceną zmian klimatu oraz ich potencjalnego wpływu na środowisko, społeczeństwo i gospodarkę. Jest to instytucja naukowa, która nie prowadzi samodzielnych badań, lecz opiera swoje oceny na setkach wzajemnie weryfikowanych analiz zrealizowanych przez specjalistów w dziedzinie klimatu na całym świecie.

Od 1850 r. średnia temperatura na świecie wzrosła o 0,8°C, ale w Europie wzrost ten wyniósł 1,3°C. Istnieją naukowe dowody wskazujące na to, że jeśli temperatura wzrośnie o ponad 2°C w porównaniu z epoką przedprzemysłową (lub o około 1,2°C w porównaniu z aktualnym poziomem), w środowisku na całym świecie mogą zajść nieodwracalne zmiany, których skutki mogą być tragiczne.

Energia ze źródeł odnawialnych daje korzyści ekologiczne i gospodarcze.

11 pierwszych lat XXI w. należało do 13 najcieplejszych lat od 1880 r. – kiedy to zaczęto obserwować temperaturę na Ziemi. Z najnowszych analiz wynika, że działania podejmowane aktualnie przez kraje na całym świecie nie wystarczą, by zapobiec ociepleniu o ponad 3°C do końca tego stulecia. Nie można również wykluczyć wzrostu temperatury o 4, a nawet 6°C.

Unia Europejska od lat opowiada się za tym, by ograniczyć globalne ocieplenie do najwyżej 2°C. Obecnie społeczność międzynarodowa jest zgodna co do tego, że jest to konieczne. Polityka UE oparta jest na solidnych podstawach naukowych. Unia sama daje przykład, jak reagować na zmiany klimatu, wprowadzając limity emisji wiążące dla państw członkowskich lub inicjatywy takie, jak system handlu uprawnieniami do emisji.

Od 1990 r. Unii udało się ograniczyć swój poziom emisji gazów cieplarnianych o ponad 18 proc. Pokazała w ten sposób, że emisje nie są nieodłącznym warunkiem wzrostu gospodarczego, który w tym samym okresie wyniósł 40 proc. Wykazano, że wzrost gospodarczy w poszczególnych krajach powoduje tendencję do większego zużycia energii. Do jej odwrócenia w Europie przyczynił się intensywny rozwój sektora usługowego, który wymaga mniejszych nakładów energii niż produkcja czy budownictwo, w połączeniu z ograniczeniem emisji. Pokazuje to, że ograniczenie emisji nie szkodzi gospodarce.

Im wcześniej podejmiemy działania, tym lepiej dla gospodarki

Ograniczenie ocieplenia do poziomu 2°C jest technicznie wykonalne i opłacalne z punktu widzenia gospodarki. Pomimo kryzysu gospodarczego i ograniczeń, jakie narzuca on finansom publicznym, Unia kontynuuje realizację swoich działań w dziedzinie klimatu, ponieważ im szybciej zostaną wprowadzone odpowiednie środki, tym bardziej skuteczne i mniej kosztowne okaże się ich zastosowanie. Koszty prowadzenia działań szacuje się na 1 proc. światowego produktu krajowego brutto (PKB). Jest to o wiele mniej, niż gdybyśmy zaniechali wszelkich działań – cenę bezczynności szacuje się na 5–20 proc. globalnego PKB.

Wczesne działania wspomagające rozwój gospodarki niskoemisyjnej przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy oraz do wzrostu gospodarczego poprzez stymulowanie innowacyjności w sektorze czystych technologii – efektywnych energetycznie i wykorzystujących energię pochodzącą z odnawialnych źródeł. Taka właśnie „zielona gospodarka” jest nie tylko jedną z najbardziej obiecujących dziedzin umożliwiających tworzenie nowych miejsc pracy, ale przyczynia się również do pogłębienia bezpieczeństwa energetycznego Europy i do zmniejszenia naszego rachunku za importowane surowce i ograniczenie zależności od sprowadzanych spoza UE ropy naftowej i gazu.

Więcej miejsc pracy

Liczba osób zatrudnionych w sektorze energii odnawialnej w Europie wzrosła z 230 tys. do 550 tys. w ciągu ostatnich pięciu lat. Zrealizowanie unijnego celu polegającego na uzyskaniu 20 proc. energii ze źródeł odnawialnych do 2020 r. mogłoby umożliwić stworzenie dodatkowych 410 tys. miejsc pracy w całej UE w sektorach wykorzystujących energię pochodzącą z takich źródeł.

Zmiany klimatu wymagają reakcji na poziomie międzynarodowym

Potrzebujemy działań prowadzonych na poziomie międzynarodowym, ponieważ zmiany klimatu nie ograniczają się do granic państw. UE odegrała zasadniczą rolę w opracowaniu Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, podpisanej w 1992 r., oraz protokołu z Kioto z 1997 r., które dotyczą ograniczenia emisji gazów cieplarnianych w krajach rozwiniętych.

Jednakże obecnie ponad połowa światowych emisji pochodzi z krajów rozwijających się. Z tego względu społeczność międzynarodowa opracowuje w ramach ONZ nowe porozumienie klimatyczne, zgodnie z którym działania w sprawie klimatu będą musiały podjąć wszystkie państwa. Jego przyjęcie jest planowane na 2015 r., zaś wejście w życie – na 2020 r.

Zadania Komisji Europejskiej w walce ze zmianami klimatu to między innymi:

- opracowywanie i realizowanie unijnych strategii politycznych i działań w dziedzinie klimatu,
- reprezentowanie UE podczas międzynarodowych negocjacji wspólnie z aktualną prezydencją Rady UE,
- zarządzanie unijnym systemem handlu uprawnieniami do emisji (ETS),
- nadzorowanie realizacji przez państwa członkowskie UE celów redukcji emisji w sektorach nieobjętych systemem ETS,
- promowanie przejścia na gospodarkę niskowęglową wykorzystującą czyste technologie,
- realizacja unijnej strategii dostosowania się do zmiany klimatu oraz wspieranie działań państw członkowskich w tym zakresie,
- zarządzanie budżetem UE, którego 20 proc. zarezerwowano na wspieranie działań w dziedzinie klimatu.

Kontekst

Unia Europejska konsekwentnie wyznacza tempo prowadzenia działań związanych ze zmianą klimatu i zachęca do przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną. Wysiłki w tym kierunku podjęła już w 1990 r., kiedy to zobowiązała się do utrzymania wielkości swojej emisji dwutlenku węgla (CO₂) na poziomie tego roku do 2000 r. i wywiązała się z tego zobowiązania. Od tego czasu Unia realizuje szereg działań politycznych mających na celu obniżenie poziomu emisji gazów cieplarnianych, z których wiele zostało przeprowadzonych w ramach europejskiego programu zapobiegania zmianie klimatu z 2000 r. Ponadto państwa członkowskie UE podjęły indywidualne działania na poziomie krajowym.

Przywódcy Unii Europejskiej wyznaczyli niektóre z najbardziej ambitnych celów w dziedzinie klimatu i energii na 2020 r. i Unia jest pierwszym na świecie regionem, który przyjął obowiązujące prawodawstwo, aby zapewnić, że cele te zostaną zrealizowane. Przyjęte środki mają pozwolić ograniczyć do 2020 r. poziom emisji gazów cieplarnianych do 20 proc. poniżej poziomu z 1990 r.

W perspektywie długoterminowej UE przyjęła cel polegający na ograniczeniu – do 2050 r. – poziomu emisji o 80–95 proc. w porównaniu z poziomem z 1990 r.

© Stockphoto/Teun van den Dries

Dzięki alternatywnym źródłom energii Unia może osiągnąć swoje cele klimatyczne.

Strategia 2020

Walka ze zmianą klimatu jest jednym z pięciu najważniejszych tematów strategii „Europa 2020” na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. Jej główne cele to ograniczenie o 20 proc. poziomu emisji gazów cieplarnianych w UE, uzyskiwanie 20 proc. energii ze źródeł odnawialnych oraz zwiększenie o 20 proc. efektywności energetycznej do 2020 r.

Pierwsze dwa z wyżej wymienionych celów zrealizowano w ramach „pakietu klimatyczno-energetycznego”, który przyjęto w czerwcu 2009 r.

Przepisy te określają obowiązkowe cele krajowe dotyczące energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, które uwzględniają różne sytuacje wyjściowe państw członkowskich oraz ich możliwości w zakresie zwiększenia produkcji takiej energii, jak również cele dotyczące poziomu emisji w sektorach niewchodzących w zakres unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji.

Krajowe cele w dziedzinie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na 2020 r. różnią się w poszczególnych państwach. Dla Malty, kraju, w którym sektor zielonej energii dopiero się rozwija, poziom ten wynosi 10 proc., ale już w przypadku Szwecji, która może poszczycić się zaawansowanym sektorem wykorzystującym energię pochodzącą z biomasy i wody, poziom ten wynosi 49 proc. Dzięki tym razem zebranych celom krajowym osiągnięty zostanie 20-procentowy ogólny cel unijny, a poziom zużycia energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych wzrośnie znacznie powyżej 12,5 proc. w 2010 r.

Prawodawstwo określające niewiążące cele krajowe w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej przyjęto w 2012 r.

Łagodzenie skutków zmian klimatu i dostosowywanie się do nich

Łagodzenie oznacza ograniczanie poziomu emisji gazów cieplarnianych.

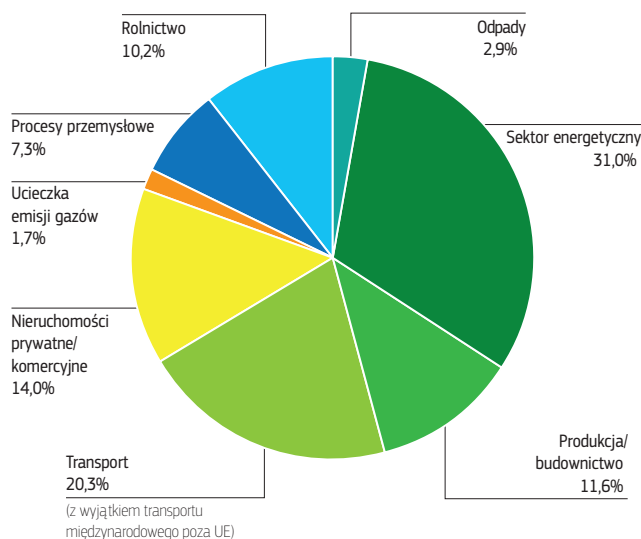
Dostosowywanie oznacza prowadzenie działań mających na celu zwiększenie odporności społeczeństwa na zmianę klimatu oraz minimalizowanie jej negatywnych skutków.

Cele na 2050 r.

W ramach działań na rzecz realizacji celu polegającego na utrzymaniu globalnego ocieplenia poniżej 2°C Unia Europejska zobowiązała się do przyjęcia długoterminowego celu obniżenia do 2050 r. poziomu swoich emisji o 80–95 proc. w porównaniu z poziomem z 1990 r. Uczyni to wspólnie z grupą krajów rozwiniętych podejmujących podobne działania. Obniżenie emisji do takiego poziomu będzie wymagało od UE przejścia na gospodarkę niskoemisyjną.

W 2011 r. Komisja opublikowała plan działania, wskazując w nim, w jaki sposób można dojść najbardziej oszczędną drogą do konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej do 2050 r., oraz określając etapy umożliwiające pomiar osiągniętych postępów. Plan działania pokazuje, w jaki sposób różne sektory, od produkcji energii elektrycznej po rolnictwo, mogą pomóc w zrealizowaniu tego celu. Do połowy XXI w. sektor produkcji energii będzie musiał stać się bezwęglowy w niemal 100 proc. Dzięki zwiększeniu efektywności energetycznej w 2050 r. UE będzie zużywać o 30 proc. mniej energii. Wykorzystywanie energii wyprodukowanej lokalnie może przyczynić się do ograniczenia zależności od importu, zaś przejście na niskoemisyjną gospodarkę wpłynie na ograniczenie zanieczyszczenia powietrza oraz obniżenie wiążących się z nim kosztów opieki zdrowotnej.

SKĄD BIORĄ SIĘ GAZY CIEPLARNIANE?

Łączny poziom emisji gazów cieplarnianych w podziale na sektory w 27 państwach członkowskich UE w 2011 r.

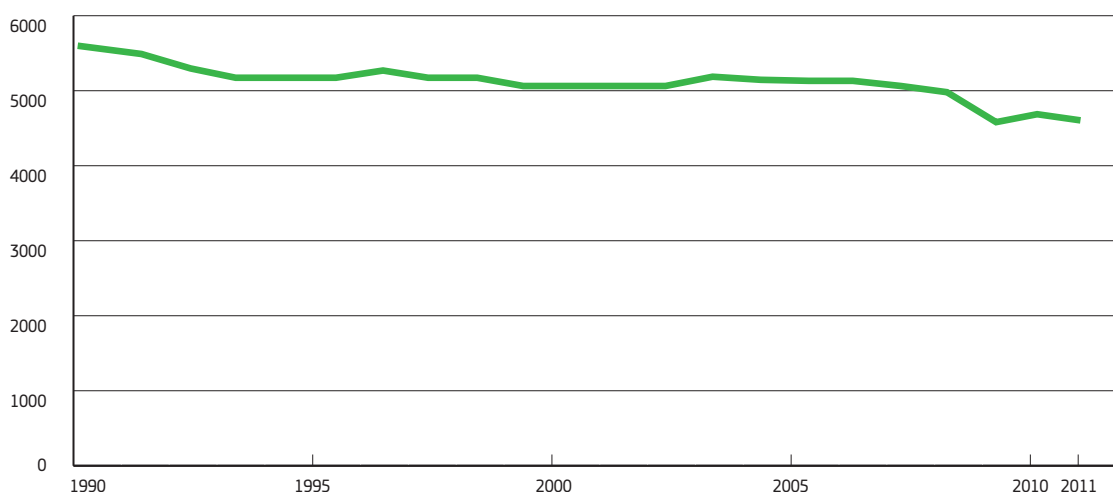
Przystosowanie się do zmiany klimatu

Skutki zmiany klimatu dają się odczuć już teraz, na przykład w formie topniejących lodowców i podnoszącego się poziomu morza. Coraz częściej występujące ekstremalne zjawiska meteorologiczne, takie jak burze, powodzie, susze i huragany, również potwierdzają prognozy naukowców dotyczące ocieplenia się klimatu na Ziemi. Nawet jeżeli poziom emisji gazów cieplarnianych znacznie spadnie, zmiana klimatu będzie postępować w najbliższych dziesięcioleciach w wyniku opóźnionego występowania skutków emisji z poprzednich lat.

Komisja Europejska opracowała unijną strategię dostosowania, której celem jest wzmocnienie europejskiej odporności na skutki zmiany klimatu. Dostosowanie się oznacza przewidywanie negatywnych następstw zmiany klimatu i podejmowanie odpowiednich działań, które mogłyby zapobiec szkodom z nimi związanym (lub je zminimalizować), lub wykorzystywanie nadarzających się okazji. Wykazano, że dobrze zaplanowane, odpowiednio wcześniej przeprowadzone działania dostosowawcze mogą w przyszłości przyczynić się do oszczędzenia pieniędzy i uratowania ludzkiego życia.

Ze względu na różne nasilenie i charakter skutków zmiany klimatu w różnych częściach Europy największe inicjatyw będzie podejmowanych na poziomie lokalnym i regionalnym. Strategia UE będzie wspierać te działania poprzez popularyzowanie skuteczniejszej koordynacji i wymiany informacji między państwami członkowskimi oraz zagwarantowanie, że zagadnienia związane z dostosowaniem będą ujmowane we wszystkich strategiach politycznych UE. Dostęp do europejskiej platformy przystosowania się do zmiany klimatu, uruchomionej w 2012 r., można uzyskać na stronie internetowej: <http://climate-adapt.eea.europa.eu>.

UE OGRANICZA EMISJE

Łączny poziom emisji gazów cieplarnianych w 27 państwach członkowskich UE, z wyjątkiem sektorów rolnictwa i leśnictwa (w mln ton)

Udział Europy w globalnych emisjach

Unia Europejska odpowiada za 11 proc. światowych emisji gazów cieplarnianych. Ponad 80 proc. europejskich emisji pochodzi z produkcji i zużycia energii, w tym również w sektorze transportu.

system klimatyczny. W 1997 r. konwencję uzupełniono protokołem z Kioto, będącym międzynarodowym traktatem określającym zobowiązania państw w zakresie ograniczenia poziomu emisji gazów cieplarnianych, który wszedł w życie w 2005 r. i stanowi pierwszy krok na drodze do odwrócenia globalnej tendencji rosnących poziomów emisji. Zarówno UNFCCC, jak i protokół z Kioto opierają się na zasadzie, zgodnie z którą państwa uprzemysłowione powinny objąć przywództwo w walce ze zmianą klimatu, ponieważ są odpowiedzialne za lwią część emisji generowanych od czasów rewolucji przemysłowej oraz dysponują odpowiednimi zasobami finansowymi umożliwiającymi walkę z tym problemem.

Działania międzynarodowe

Na całym świecie poziom emisji gazów cieplarnianych rośnie z każdym rokiem. To globalne wyzwanie wymaga globalnej reakcji. W międzynarodowych negocjacjach w dziedzinie zmiany klimatu Unia przemawia jednym głosem. Komisja wraz z państwem członkowskim sprawującym sześciomiesięczną rotacyjną prezydencję w Radzie UE negocjują stanowisko w imieniu Unii Europejskiej.

W odniesieniu do pierwszego okresu obejmującego lata 2008–2012 w protokole przyjęto prawnie obowiązujące cele dla 37 uprzemysłowionych krajów – włącznie z 15 państwami należącymi do UE w 1997 r., kiedy to przyjęto protokół – polegające na obniżeniu poziomu emisji sześciu gazów cieplarnianych o średnio 5 proc. poniżej poziomu w wybranym roku bazowym (w większości przypadków jest to 1990 r.). Te 15 państw członkowskich wspólnie zobowiązało się do zmniejszenia poziomu swoich emisji o 8 proc. Większość z 12 państw, które przystąpiły do UE w 2004 r. i 2007 r., przyjęła cele ograniczenia poziomu emisji o 6–8 proc. w pierwszym okresie, do którego odnosi się protokół z Kioto.

Protokół z Kioto

Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC), przyjęta w 1992 r., była pierwszą ważną międzynarodową umową dotyczącą problemu zmiany klimatu. Ratyfikowana przez 194 państwa, włącznie z wszystkimi państwami członkowskimi UE oraz przez Unię jako oddzielną organizację, konwencja ta stanowi ramy współpracy mającej na celu zapobieganie niebezpiecznej działalności człowieka wpływającej na globalny

Unia Europejska osiąga więcej, niż planowała. W 2011 r. łączny poziom emisji wszystkich państw członkowskich był niższy o 18,4 proc. od poziomu z 1990 r.

Nowe naciski międzynarodowe

W negocjacjach rozpoczętych w 2007 r. nie udało się osiągnąć celu polegającego na przyjęciu całościowego, nowego porozumienia klimatycznego ONZ w 2009 r., niemniej jednak udało się nakłonić około 100 państw, w tym również UE, do przyjęcia zobowiązań ograniczenia lub zmniejszenia poziomu emisji do 2020 r. Z inicjatywy UE oraz krajów rozwijających się, najbardziej narażonych na skutki zmiany klimatu, podczas konferencji klimatycznej ONZ w 2011 r. zdecydowano o rozpoczęciu nowej rundy negocjacji. Tym razem jej celem będzie przyjęcie globalnego traktatu klimatycznego wymagającego działań wszystkich państw, zarówno rozwiniętych, jak i rozwijających się. Jego przyjęcie jest planowane na 2015 r., zaś wejście w życie na 2020 r.

Równocześnie z pracami nad przygotowaniem tego nowego traktatu wspólnota międzynarodowa prowadzi rozmowy na temat ambitnego rozszerzenia zakresu działań w zakresie zmiany klimatu do 2020 r. Państwa uczestniczące w tych rozmowach uznają, że w ramach przyjętych do tej pory zobowiązań nie udało się

zrealizować celu, jakim jest utrzymanie globalnego ocieplenia poniżej 2°C. Wyniki badań naukowych pokazują, że aby osiągnąć ten cel, maksymalny wzrost emisji należy zatrzymać najpóźniej w 2020 r., następnie do 2050 r. zmniejszyć co najmniej o połowę w stosunku do poziomu z 1990 r., a potem stopniowo obniżyć.

Kontynuując działania prowadzone w pierwszym okresie zobowiązań protokołu z Kioto, który zakończył się w 2012 r., wyznaczono nowy ośmioletni okres, trwający od 2013 r. do 2020 r. Unia Europejska zobowiązała się do utrzymania swojego poziomu emisji na poziomie 20 proc. poniżej poziomu roku bazowego w drugim okresie, nie wykluczając możliwości dalszego obniżenia tego poziomu do 30 proc., jeżeli zostaną spełnione określone warunki.

Niemniej jednak drugi okres zobowiązań protokołu z Kioto dotyczy jedynie około 14 proc. poziomu globalnych emisji. Ten ograniczony zakres tym bardziej unacznia, jak bardzo potrzebne jest światowe porozumienie obejmujące wszystkie państwa. Szacuje się, że do 2020 r. niemal dwie trzecie globalnych emisji będzie pochodzić z krajów rozwijających się.

Unijny system handlu uprawnieniami do emisji jest głównym narzędziem efektywnego kosztowo obniżenia poziomu emisji gazów cieplarnianych.

Jakie działania obejmuje europejska polityka klimatyczna

Unia Europejska dysponuje szeregiem strategii politycznych służących ograniczeniu emisji, popularyzowaniu czystej energii i efektywności energetycznej, jak również stymulowaniu przejścia Europy na gospodarkę niskoemisyjną. Najważniejszym elementem unijnej strategii jest system handlu uprawnieniami do emisji (ETS), dzięki któremu utworzono największy na świecie rynek uprawnień do emisji CO₂. Unia Europejska jako pierwsza zaczęła korzystać z takiego systemu. Dziś jest on powielany w innych częściach świata. Dzięki unijnemu systemowi ETS świat biznesu zaczął sobie zdawać sprawę z konsekwencji zmian klimatu, ponieważ na emisję CO₂ nałożono opłaty.

System handlu uprawnieniami do emisji (ETS)

System handlu uprawnieniami do emisji, uruchomiony w 2005 r., jest fundamentem unijnej strategii w dziedzinie klimatu. Obejmuje około 45 proc. emisji pochodzących z 12 tys. zakładów sektora energetycznego oraz innych energochłonnych sektorów w UE, Islandii, Liechtensteinie i Norwegii.

Podstawowa zasada działania systemu jest prosta. W odnieniu do wszystkich emisji pochodzących z wybranych zakładów, takich jak elektrownie, ustanawia się limit. W obrębie tego limitu zakłady otrzymują lub kupują uprawnienia do wygenerowania co roku określonej ilości gazów cieplarnianych. Zakłady produkujące mniej emisji mogą sprzedać swoje niewykorzystane uprawnienia. Zakłady, które planują wygenerowanie większego poziomu emisji, mogą albo zainwestować w środki i technologie umożliwiające zmniejszenie poziomu ich emisji, albo kupić dodatkowe uprawnienia na rynku, pokrywające część lub całość emisji wybiegającej poza dopuszczoną wielkość. Taka możliwość wymiany, mieszczącej się w granicach ogólnego ograniczenia poziomu emisji, daje większą swobodę działania. Dzięki niej również poziom emisji obniżany jest tam, gdzie można to zrobić najtaniej, zaś inwestycje kierowane są tam, gdzie oszczędności na emisjach można osiągnąć najniższym kosztem.

Na początku wiele uprawnień przyznawano wybranym zakładom za darmo, jednak od 2013 r. niektóre przedsiębiorstwa muszą kupować wszystkie swoje

uprawnienia na aukcji, a inne – część swoich uprawnień, przy czym ich zapotrzebowanie rośnie każdego roku. Pułapy łącznych emisji dopuszczonych w zakładach są stopniowo obniżane. Do 2020 r. poziom emisji będzie o 21 proc. niższy niż w 2005 r.

Podobne programy limitowania i handlu uprawnieniami do emisji wprowadzane są na całym świecie. Obowiązują lub będą obowiązywały w Australii, Nowej Zelandii, Chinach, Japonii, Korei, Szwajcarii i niektórych regionach USA i Kanady.

Unia Europejska pragnie, aby międzynarodowy rynek handlu uprawnieniami do emisji rozwijał się dzięki stworzeniu sieci współdziałających ze sobą systemów. W ramach pierwszego międzykontynentalnego łączenia systemów podpisano umowę między UE i Australią, które zobowiązały się powiązać swoje systemy do 2018 r.

Emisje generowane przez transport lotniczy

Od 2012 r. wszystkie linie lotnicze realizujące połączenia między lotniskami na terenie UE zostały objęte systemem handlu uprawnieniami do emisji. Unia planowała również włączenie do systemu wszystkich lotów międzynarodowych łączących Europę z innymi częściami świata, zaś Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej potwierdził, że planowane przepisy w tym zakresie (po tym, jak zostały zaskarżone przez część sektora lotniczego) są zasadne. Niemniej jednak, aby dać więcej czasu agencji lotnictwa cywilnego ONZ na opracowanie programu obejmującego emisje lotnicze, UE tymczasowo wyłączyła ze systemu ETS międzynarodowe połączenia lotnicze.

Coraz więcej emisji z transportu

Coraz szybciej rośnie poziom emisji generowanych przez sektor transportu lotniczego. Lot tam i z powrotem z Londynu do Nowego Jorku generuje mniej więcej tyle samo emisji co ogrzewanie domu przez cały rok.

Wspieranie innowacyjnych technologii

Unia Europejska opracowała jeden z największych na świecie programów wspierających rozwój innowacyjnych technologii niskoemisyjnych. Program NER300 finansowany jest z dochodów ze sprzedaży 300 mln uprawnień do emisji w ramach systemu ETS. Jego celem jest wspieranie innowacyjnych technologii produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz technologii wychwytywania i przechowywania emisji dwutlenku węgla z zakładów przemysłowych.

Emisje nieobjęte systemem ETS

Około 55 proc. unijnych emisji nie jest objętych systemem ETS. Są to emisje pochodzące z sektora transportu, budownictwa, rolnictwa i odpadów. Aby zagwarantować, że ich problem również zostanie rozwiązany, państwa członkowskie podpisały porozumienie o podjęciu wspólnych wysiłków oraz przyjęciu wiążących celów krajowych w odniesieniu do emisji nieobjętych systemem ETS na okres do 2020 r. włącznie. Cele te obejmują między innymi ograniczenie emisji o 20 proc. do 2020 r. w najbogatszych państwach członkowskich UE i zwiększenie poziomu emisji o 20 proc. w państwach najuboższych. Oznacza to, że ogólny poziom unijnych emisji z sektorów nieobjętych systemem ETS zmniejszy się o 10 proc. do 2020 r. w porównaniu z poziomem z 2005 r.

Transport drogowy

Prawodawstwo unijne określa limity emisji dla samochodów osobowych i dostawczych, które generują około 15 proc. unijnych emisji CO₂. Dlatego też obniżenie tego poziomu może w znacznym

Transport jest jednym z najpoważniejszych źródeł emisji gazów cieplarnianych.

stopniu przyczynić się do walki ze zmianą klimatu. W prawodawstwie UE określono jasne limity emisji, których muszą przestrzegać producenci aut. W 2007 r. nowe samochody emitowały średnio 159 gramów CO₂ na kilometr. Począwszy od 2015 r., poziom ten musi zostać obniżony do 130 g/km, co stanowi redukcję o 18 proc., a od 2020 r. – do 95 g/km, co stanowi dalszą redukcję o 40 proc. W przypadku nowych lekkich samochodów dostawczych średni poziom emisji musi spaść do 175 g do 2017 r., co jest 14-procentowym spadkiem w porównaniu z poziomem z 2007 r., wynoszącym 203 g/km. Do 2020 r. poziom ten musi zostać obniżony do 147 g, co jest ograniczeniem o kolejne 28 proc.

Aby zachęcić kierowców do wyboru nowych aut, które są bardziej oszczędne pod względem zużycia paliwa, prawodawstwo unijne wymaga od państw członkowskich zagwarantowania, że klienci będą mieli dostęp do wszystkich ważnych informacji obejmujących również etykiety z danymi dotyczącymi efektywności paliwowej i poziomu emisji CO₂ danego modelu.

Jakość paliwa jest również ważnym elementem przyczyniającym się do ograniczenia poziomu emisji gazów cieplarnianych w sektorze transportu. UE wymaga, aby intensywność emisji gazów cieplarnianych z paliw stosowanych w pojazdach, czyli ilość gazu emitowanego w cyklu życia paliwa, od produkcji do dystrybucji, została ograniczona o 10 proc. do 2020 r. Zaproponowano również środki przyczyniające się do zminimalizowania skutków wywieranych na środowisko przez produkcję biopaliw. Obejmują one ograniczenie powierzchni pól uprawnych lub lasów, które można przeznaczyć na uprawę roślin wykorzystywanych do produkcji biopaliw.

Wciąż rośnie poziom emisji pochodzących z transportu drogowego

Transport drogowy odpowiada za około 1/5 ogólnej emisji dwutlenku węgla w UE. Poziom emisji pochodzących z transportu drogowego wzrósł o 21 proc. w latach 1990–2011. Byłby jeszcze większy, gdyby nie kryzys gospodarczy. Sektor transportu jest jedynym ważniejszym sektorem, w którym poziom emisji gazów cieplarnianych stale rośnie.

Komisja pracuje nad całościową strategią ograniczenia emisji CO₂ pochodzących z ciężarówek i autobusów, które odpowiadają za około 1/4 łącznych emisji z sektora transportu drogowego.

© iStockphoto/Wicki58

Zwiększenie efektywności energetycznej domów pomaga oszczędzać i chronić środowisko.

Innowacje technologiczne mogą pomóc w przejściu na bardziej efektywne i zrównoważone systemy transportu europejskiego dzięki podniesieniu efektywności paliwowej nowych silników, materiałów i kształtu samochodów. Te wszystkie działania już teraz przynoszą owoce. Na przykład w 2012 r. średni poziom emisji CO₂ z nowych samochodów osobowych w UE spadł o 2,6 proc.

Efektywność energetyczna

Aby pomóc w realizacji celów na 2020 r., UE przyjęła w 2012 r. przepisy prawa, których celem jest popularyzowanie efektywności na wszystkich etapach łańcucha energii, od produkcji, przez dystrybucję, aż po ostateczną konsumpcję. W związku z tym państwa członkowskie powinny opracować systemy zobowiązań w zakresie efektywności energetycznej oraz środki polityczne mające na celu poprawę efektywności zużycia energii w gospodarstwach domowych, przemyśle i transporcie. Konsumenci mają również prawo wiedzieć, ile energii zużywają.

Istnieją duże możliwości zmniejszenia poziomu zużycia energii oraz emisji pochodzących z budynków.

Wycinanie lasów przyczynia się do zmiany klimatu.

Komisja szacuje, że do 2050 r. można by je zmniejszyć o około 90 proc. Zgodnie z przepisami prawa w zakresie wydajności energetycznej budynków, począwszy od 2021 r., nowe budynki będą musiały mieć zerowe zużycie energii netto. Oznacza to, że będą musiały produkować dokładnie tyle energii, ile same będą zużywać. Proces ten już się rozpoczął i wiele państw członkowskich przyjęło surowsze przepisy dotyczące zużycia energii w budownictwie. Od 2012 r. wszystkie krajowe przetargi dotyczące zamówień publicznych będą musiały uwzględniać normy efektywności energetycznej w odniesieniu do budynków i usług.

Lasy

Lasy i pola uprawne odgrywają ważną rolę w walce ze zmianą klimatu. Drzewa i rośliny wchłaniają i magazynują gazy cieplarniane, oczyszczając z nich w ten sposób atmosferę.

Jednakże takie rodzaje działalności człowieka, jak wycinanie lasów i zbiory upraw, osuszanie terenów podmokłych i przekształcanie terenów dzikich w tereny uprawne, ograniczają możliwości przyrody do wchłaniania dwutlenku węgla. W niektórych przypadkach lasy i pola uprawne mogą nawet stać się źródłem emisji gazów cieplarnianych.

Ogólnie rzecz biorąc, szacuje się, że leśnictwo i rolnictwo w UE przyczynia się do wyeliminowania z atmosfery CO₂ w ilości odpowiadającej około 9 proc. łącznego unijnego poziomu emisji gazów cieplarnianych generowanych przez pozostałe sektory. Na mocy przepisów przyjętych w 2013 r. państwa członkowskie

© iStockphoto/Braziel2

będą musiały sporządzać coroczne sprawozdania dotyczące ilości dwutlenku węgla pochłanianego przez lasy i tereny uprawne oraz ilości, które same emitują. Jest to pierwszy etap włączenia rolnictwa i leśnictwa do unijnych wysiłków na rzecz obniżenia poziomu emisji.

Niemniej jednak UE zajmuje się nie tylko lasami leżącymi na jej terytorium – pomaga również ograniczyć wycinanie lasów w krajach rozwijających się. Wsparcie finansowe, jakiego udziela, służy jako uzupełnienie procesu negocjacyjnego prowadzonego w ramach konwencji ONZ w sprawie zmian klimatu. Proces ten znany jest pod nazwą redukcji emisji spowodowanych wylesianiem i degradacją lasów w krajach rozwijających się (REDD +). W jego ramach opracowywane są międzynarodowe przepisy prawa mające na celu rozwiązanie tego problemu.

Wychwytywanie emisji z sektora przemysłu

Technologie wychwytywania i przechowywania dwutlenku węgla umożliwiają wychwytywanie jego emisji pochodzących z elektrowni i procesów przemysłowych, zmienianie ich w ciecz, przemieszczanie, a następnie składowanie w podziemnych formacjach geologicznych. UE wprowadziła w życie ramy regulacyjne mające na celu zminimalizowanie zagrożenia dla środowiska, jakie niesie ze sobą ten sposób przechowywania.

© iStockphoto/ClarkandCompany

Klimat naczelnym priorytetem

W coraz szerszym zakresie wszystkie najważniejsze unijne strategie polityczne dotyczące rozwoju terenów wiejskich, rolnictwa, rybołówstwa i energii powinny uwzględniać w swoich programach walkę ze zmianą klimatu i dostosowanie się do jej skutków. Przywódcy państw członkowskich UE zaakceptowali wniosek dotyczący przeznaczania co najmniej 20 proc. budżetu na lata 2014–2020 na działania związane z klimatem.

Informowanie społeczeństwa

W 2012 r. Komisja Europejska zainicjowała ogólnoeuropejską kampanię informacyjną pod hasłem „Świat, jaki lubisz. Klimat, który Ci odpowiada”. W ramach kampanii oraz debat poświęconych zmianie klimatu prezentowane są praktyczne rozwiązania, a społeczeństwo jest informowane na temat tego, w jaki sposób przejście na gospodarkę niskowęglową może poprawić jakość życia i umożliwić osiągnięcie korzyści gospodarczych.

Pomoc dla krajów rozwijających się

Kraje rozwijające się, szczególnie te najbardziej narażone na skutki zmiany klimatu, wymagają znacznej pomocy finansowej, dzięki której można będzie obniżyć ich poziomy emisji gazów cieplarnianych oraz dostosować je do konsekwencji zmiany klimatu. Unia Europejska jest największym dawcą pomocy na rozwój tych krajów oraz na walkę ze zmianą klimatu. Do tej pory UE przekazała ponad 7,3 mld euro z kwoty ponad 30 mld dolarów pomocy klimatycznej, którą społeczność międzynarodowa zobowiązała się przeznaczyć w latach 2010–2012 na rzecz ubogich krajów rozwijających się.

Unia Europejska zamierza w dalszym ciągu udzielać wsparcia finansowego i wpłacić swoją część ze 100 mld dolarów, jakie kraje rozwinięte zobowiązały się przeznaczać co roku do 2020 r. Część wspomnianej kwoty będzie przekazana za pośrednictwem nowego ekofunduszu klimatycznego.

Nawet korzystanie z energooszczędnych żarówek ma duże znaczenie.

Perspektywy

Unia Europejska oraz społeczność międzynarodowa poczyniły w ostatnich latach znaczący postęp w walce ze zmianą klimatu. Niemniej jednak, aby utrzymać globalne ocieplenie na poziomie poniżej 2°C, poziom światowych emisji musi przestać rosnąć do 2020 r., a następnie być znacznie obniżany każdego roku. Oto jeden z powodów, dla których UE pragnie do 2015 r. przyjąć ambitny i prawnie wiążący traktat międzynarodowy, w którym wszystkie państwa przyjmą zobowiązania odzwierciedlające ich zakres odpowiedzialności za zmianę klimatu i możliwości działania. Oczekuje się, że szczyt przywódców światowych organizowany przez ONZ w 2014 r. będzie stanowił odpowiedni impuls polityczny do prac nad nowym traktatem oraz do opracowania sposobów na osiągnięcie bardziej ambitnych planów obniżenia poziomu globalnych emisji do 2020 r.

Pilną potrzebę redukcji emisji podkreśliła również Międzynarodowa Agencja Energetyczna, która wielokrotnie ostrzegała, że z każdym mijającym rokiem realizacja celu polegającego na utrzymaniu globalnego ocieplenia poniżej 2°C staje się coraz trudniejsza i droższa. Każde euro, które do 2020 r. nie zostanie zainwestowane w czyste technologie, będzie nas kosztowało ponad cztery razy więcej po tej dacie.

2020 na horyzoncie

Unia Europejska znajduje się na najlepszej drodze do przekroczenia przyjętego celu ograniczenia emisji o 20 proc. do końca dekady. To dzięki strategii „Europa 2020”, przyjętemu prawu i nowym środkom, które zostaną wdrożone w najbliższej przyszłości.

W 2020 r. wejdą w życie surowsze normy dotyczące emisji CO₂ dla samochodów osobowych i lekkich samochodów dostawczych, dzięki czemu zwiększy się udział sektora transportu w walce ze zmianą klimatu. Inne środki, które niebawem wejdą w życie, to dalsze ograniczenie emisji fluorowanych gazów cieplarnianych używanych w lodówkach i w urządzeniach klimatyzacyjnych. Właśnie te gazy są ponad 23 tys. razy bardziej niebezpieczne od CO₂, jeżeli chodzi o powodowanie efektu cieplarnianego. Komisja zaproponowała, żeby do 2030 r. emisję tego rodzaju gazów obniżyć do 2/3 poniżej obecnego poziomu.

Przygotowania na 2030 r.

Rok 2030 jest kolejnym etapem na drodze do zbudowania konkurencyjnej i niskoemisyjnej gospodarki europejskiej do połowy XXI w. Komisja zainicjowała publiczną debatę i konsultacje dotyczące tego, jak będą musiały wyglądać strategie polityczne w zakresie klimatu i energii w 2030 r., a do końca bieżącego roku zamierza przedstawić ramy polityczne na 2030 r.

Reforma unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji

Treść i cele ram politycznych na 2030 r. wymagają dopracowania, jednakże oczywiste jest, że system ETS w dalszym ciągu będzie odgrywał główną rolę w polityce klimatycznej Unii. System ten przyczynia się do ograniczenia emisji, niemniej jednak nie wpływa na zwiększenie poziomu efektywności energetycznej i innowacyjności w zakresie czystych technologii i w takim stopniu, w jakim się tego spodziewano.

Dzieje się tak dlatego, że uprawnienia niewykorzystane w ramach systemu powodują obniżenie cen uprawnień do emisji. Nadwyżki te powstały głównie dlatego, że kryzys gospodarczy spowodował spadek produkcji przemysłowej, a co za tym idzie, również poziomu emisji. Komisja zaproponowała szereg środków strukturalnych, dzięki którym można tę nadwyżkę zlikwidować. Niektóre z nich można by włączyć do ram politycznych na 2030 r.

Gospodarka niskoemisyjna sposobem na wyjście z kryzysu

Z dzisiejszej perspektywy 2030 r. może się nam jawić jako odległa przyszłość, szczególnie w chwili, kiedy Europa boryka się z wyzwaniem teraźniejszości, takimi jak niski wzrost gospodarczy i wysokie bezrobocie. Niemniej jednak przyspieszenie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną i przyjazną dla klimatu pomoże nam wyciągnąć Europę z kryzysu. Dlatego też musimy działać już teraz.

Spółeczeństwo również oczekuje konkretnych działań. Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez Komisję Europejską w 2011 r. wykazało, że dziewięciu na dziesięciu Europejczyków uważa zmianę klimatu za jeden z najpoważniejszych problemów współczesnego świata, zaś ponad połowa jest zdania, że problem ten jest ważniejszy od kryzysu gospodarczego.

Więcej informacji

- ▶ **Strona internetowa Komisji Europejskiej poświęcona działaniom w obszarze klimatu:**
http://ec.europa.eu/dgs/clima/mission/index_en.htm
- ▶ **Europejska Agencja Środowiska – działania w obszarze zmiany klimatu:**
<http://www.eea.europa.eu/themes/climate>
- ▶ **Strona internetowa na temat protokołu z Kioto:**
http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php
- ▶ **Międzyrządowy Panel ds. Zmian Klimatu:**
<http://www.ipcc.ch>
- ▶ **Na pytania na temat Unii Europejskiej odpowie serwis Europe Direct: 00 800 6 7 8 9 10 11**
<http://europedirect.europa.eu>

